

Paneurópska vysoká škola, Fakulta práva

**PRÁVNA VEDA A PRAX:
VÝZVY MODERNÝCH EURÓPSKÝCH
INTEGRAČNÝCH PROCESOV**

Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie

**PRÁVNA VEDA A PRAX: VÝZVY MODERNÝCH
EURÓPSKÝCH INTEGRAČNÝCH PROCESOV**

medzinárodnej vedeckej konferencie

27. – 28. novembra 2015

Paneurópska vysoká škola, Fakulta práva, Bratislava

BRATISLAVA 2015

Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie

**PRÁVNÁ VEDA A PRAX: VÝZVY MODERNÝCH
EURÓPSKYCH INTEGRAČNÝCH PROCESOV**

/27. – 28. novembra 2015/

Šéfredaktor: doc. JUDr. Július KOVÁČ, CSc.

Programovy a vedecky vybor: JUDr. Andrej Karpat, PhD
JUDr. Libor Klimek
PaeDr. Zuzana Kurucova, PhD
JUDr. Veronika Skorkova PhD
JUDr. Denisa Soukenikova, PhD
JUDr. Ivan Roháč, LL.M, MBA, PhD
JUDr. Martina Řeřichová

Za odbornú a jazykovú stránku príspevkov zodpovedajú autori.
Rukopis neprešiel jazykovou úpravou.

Vydal: Paneurópska vysoká škola, Bratislava, 2015

мають значення для з'ясування обставин справи. У наведеному випадку свідки повідомили, що громадянин К. і громадянин Б. перебували у дружніх стосунках і неодноразово позичали один у одного гроші. Водночас свідки не могли точно загадати суму позиченого і час його повернення, оскільки з того моменту, як вони довідалися про борг минуло декілька років. У таких випадках доцільним буде під час їх допиту застосувати прийоми актуалізації ідеальних слідів злочину. До них належать прийоми, що спрямовані на пошук в пам'яті людини забутого, виявлення і виправлення добросовісної помилки у показаннях, викриття неправдивих показань.

ЗАГАЛЬНА БІОМЕТРИЧНА ПАСПОРТИЗАЦІЯ У КОНТЕКСТІ БОРОТЬБИ З МІЖНАРОДНИМ ТЕРОРИЗМОМ

Білоус В. В.

*кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри криміналістики
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
м. Харків, Україна*

Перманентне зростання терористичних загроз набуло значення проблеми, невідкладне вирішення і запобігання негативним наслідкам якої є надзвичайно актуальним для більшості країн світу. Ефективне протистояння міжнародному тероризму як глобальному явищу потребує підходу, не меншого за рівнем охоплення. Завдання криміналістики в сучасному глобалізованому світі зумовлені необхідністю системного криміналістичного забезпечення відповідних органів правозастосування різних країн і спрямованого на оптимізацію процесів виявлення, розкриття, розслідування, судового розгляду й попередження злочинів. Пов'язана з цим потреба в установленні особи потерпілих не тільки від терористичних актів, військових конфліктів чи інших кримінальних правопорушень, але й техногенних катастроф чи стихійних лих, розшуку та ототожнення зниклих без вісті й підозрюваних у скоєнні злочинів, задоволення низки інших, не менш важливих, потреб судово-слідчої практики зумовлюють актуальність зосередження зусиль на розвитку потенціалу криміналістичної ідентифікації.

Криміналістична ідентифікація – один із основних методів установлення істини у кримінальному судочинстві, коли виникає необхідність у виявленні зв'язку підозрюваного чи потерпілого, належних їм предметів та інших об'єктів з розслідуваною злочинною подією по залишених слідах та інших матеріальних відображеннях. Ідентифікувати – означає здійснити комплекс заходів, який дозволяє виконувати пошук за принципом «один до багатьох», співставляючи, передусім, біометричні дані певної особи з колекцією шаблонів, що представляють широкий загал. Актуальність пошуку ідеальної ідентифікуючої ознаки – «каїнової печатки», що сприяє ототожненню особи, причетної до скоєного злочину чи правопорушення, а також прийомів, способів і засобів безпомилкового встановлення її конкретної тотожності зі збільшенням чисельності населення

планети в умовах глобалізації світу, відкритих кордонів, слабо контрольованої міграції мільйонів людей на тлі зростання кількості й масштабів регіональних конфліктів надалі тільки зростатиме.

Головною проблемою у забезпеченні своєчасної ідентифікації постає відсутність розвинутої системи національних та міжнародних банків даних біометричних ознак осіб. Напрямок виходу із такого скрутного становища і запобігання низькопродуктивній практиці формування бази біометричних даних *post factum* вбачається у переосмисленні традиційного ставлення до криміналістичного обліку – системи реєстрації, систематизації та зосередження об'єктів або відомостей про них за їхніми ідентифікаційними ознаками з метою використання облікових даних для розкриття та попередження злочинів, яка ґрунтується на наукових даних і узагальненнях практики боротьби зі злочинністю, та превентивному формуванню інтегрованого банку даних криміналістичного обліку біометричних ознак людини шляхом упровадження загальної біометричної (у т.ч. біоелектронної генетичної) паспортизації населення до, а не після настання події, яка зумовлює звернення уповноважених суб'єктів до цього інформаційного ресурсу з метою задоволення законних інтересів зацікавлених осіб. Запорукою успіху в цьому випадку може слугувати позитивний досвід розвинених країн Західної Європи, зокрема, Сполученого королівства Великої Британії та Північної Ірландії, де фізичні особи вже тривалий час обліковуються за 49 біометричними ознаками, включно з результатами ДНК-аналізу. Певні позитивні зрушення в цьому напрямі вже відбулися і в Україні у вигляді започаткування оформлення з застосуванням засобів Державної інформаційної системи реєстраційного обліку фізичних осіб та їх документування біометричного паспорта громадянина України для виїзду за кордон, в який імплантовано безконтактний електронний носій, що серед іншого вміщує відцифровані образ обличчя і підпис особи, а за згодою особи – ще й відцифровані відбитки пальців рук. Такі системи в сучасних умовах, в епоху революційних перетворень в галузі інформаційних технологій і електроніки необхідні, передусім, як засоби управління суспільними процесами, забезпечення соціального захисту громадян, безпеки суспільства і держави.

Варто відзначити, що стрімкий розвиток поліграфічних технологій у сукупності з їх масовим поширенням призвів до практично повного вичерпання резерву надійності традиційних (не біометричних) документів. Підтвердженням цьому може слугувати, зокрема, попереджена українськими прикордонниками спроба громадянина Сирії використати підроблений паспорт громадянина Болгарії [1] або експериментальне одержання голландським журналістом підробленого паспорта громадянина Сирії на вигадане ім'я, однак з фотозображенням дійсного прем'єр-міністра Королівства Нідерланди. Для цього йому знадобилося лише повідомити злочинця бажане ім'я, надати фотознімок і оплатити підроблений документ. Вражений доступністю підробки, автор експерименту дійшов тривожного висновку: «Якщо я зміг придбати документ відмінної якості, то це в змозі зроби й бойовики, які воюють у Сирії. Для них не становитиме труднощів проникнути на територію ЄС і влаштувати там теракти» [2, 3]. Такі

побоювання не є безпідставними, адже за попередніми оцінками МВС ФРН, 30% прохачів притулку, які стверджують, що вони – сирійці, не є сирійцями [4].

За більше ніж сто років свого існування і розвитку криміналістика збагатилася багатьма сучасними теоріями і сьогодні постає універсальною прикладною юридичною наукою, своєрідними адаптаційними «воротами» для застосування в кримінальному судочинстві останніх досягнень наукової і технічної думки. «Криміналістичне мислення» дозволяє створити найбільш ефективні інформаційні технології з пошуку, збирання, аналізу і вивіреного використання доказової і іншої криміналістично значущої і будь-якої іншої фактичної юридичної інформації. Процес створення таких технологій, спрямований на досягнення синергетичного ефекту, вимагає одночасного синтезу знань різних галузей науки. Прикладом може слугувати відкриття органічного носія інформації у біології, методів і засобів його обернення в накопичувач цифрових даних – в інформатиці, способів використання для вирішення ідентифікаційних завдань – у криміналістиці.

Вважаємо за необхідне привернути увагу світової спільноти до того факту, що як альтернатива традиційним неорганічним накопичувачам інформації останнім часом все більший інтерес викликає дезоксирибонуклеїнова кислота (ДНК) – молекула живих організмів, що містить всю генетичну інформацію про них і передає її від покоління до покоління всім нащадкам («природний банк даних», «основний носій генетичної інформації»). Авторство відкриття ДНК в 1869 р. належить швейцарському лікарю Ф. Мішеру. Способи практичного використання унікальності ДНК для ідентифікації людини в рамках генотипоскопічної експертизи запропонував англійський генетик А. Джеффріс в середині 80-х років ХХ ст. Завдяки тому, що молекулярно-генетичний, генотипоскопічний або ДНК-аналіз відноситься до одних з найбільш доказових і достовірних методів дослідження, а методика генноідентифікаційного дослідження високочутлива (встановлення за її допомогою конкретної totoжності можливе за наявності малої кількості біологічного матеріалу (однієї краплі крові або стрижня однієї волосини), можливості генотипоскопічної експертизи сьогодні широко застосовуються в діяльності правоохоронних та судових органів більшості країн. Електрофореграми ДНК у деяких випадках виступають чи не єдиним засобом, що дозволяє ідентифікувати особу, особливо коли йдеться про жертв масштабних військових конфліктів, техногенних катастроф, терористичних актів, або підозрюваних у терористичній діяльності, які при затриманні чинили опір. Прикладом може слугувати ототожнення шляхом ДНК-аналізу переважної більшості загиблих внаслідок терористичного акту щодо пасажирів і членів екіпажу «Boeing-777» авіакомпанії «Malaysia Airlines», який 17 липня 2014 р. забрав життя 298 громадян (підданих) 10 країн, або Airbus A321 авіакомпанії «Когалімавіа», що 31 жовтня 2015 р. призвів до загибелі 224 громадян 3 країн; підозрюваного у вчиненні 13 листопада 2015 р. серії жахливих терористичних актів у столиці Франції, внаслідок яких загинули 130 і були поранені понад 300 осіб.

Викладене зумовлює нагальну потребу в тому, щоб: 1) визначити повний перелік біометричних даних (параметрів) особи, придатних для автоматизованого опрацювання за допомогою сучасної комп'ютерної техніки та інформаційних

технологій, базові принципи й алгоритми їх отримання та використання; 2) розробити рекомендації щодо удосконалення положень чинного законодавства, зокрема, шляхом підготовки проектів нормативно-правових актів і нормативних документів, в т.ч. міжнародних, спрямованих на: доповнення переліку біометричних даних особи такою ідентифікаційною ознакою як відцифрований її ДНК-профіль; внесення цього профілю до єдиного демографічного реєстру і безконтактного електронного носія біометричної інформації та бланків документів, що посвідчують особу, підтверджують громадянство чи спеціальний статус особи; удосконалення функціонування існуючих систем біометричної реєстрації і запровадження загальної інтегрованої системи реєстрації громадян за біометричними ознаками, процедури надання міжнародної правової допомоги у користуванні цими даними, в т.ч. по лінії Інтерполу і Європолу; 3) створити інтегровану автоматизовану систему оброблення криміналістично значущої інформації на основі об'єднання інформаційних ресурсів криміналістичного обліку генетичних ознак людини і Єдиного державного демографічного реєстру з метою підвищення ефективності застосування біометричних технологій для біометричної верифікації та ідентифікації громадян, іноземців та осіб без громадянства відповідно до вимог державних (національних) та міжнародних стандартів, вимог ІКАО та законодавства у сфері захисту інформації.

Література:

1. Сирієць намагався використувати фальшивий паспорт і ще один віз для товариша [Електронний ресурс] / Державна прикордонна служба України. – 2015, 29 квітня. – Режим доступу : <http://dpsu.gov.ua>;
2. Ковпак А. Прем'єру Нідерландов зробили фальшивий паспорт Сирії за \$825 [Електронний ресурс] // Подробности. – 2015, 16 вересня. – Режим доступу : <http://podrobnosti.ua>;
3. Woźniak P. Syryjski paszport za 750 euro [Електронний ресурс] // Rzeczpospolita. 2015, 16 вересня. – Режим доступу : <http://www4.rp.pl>;
4. Martin M., Weir K. Germany says about 30 percent of migrants claiming to be Syrian are not [Електронний ресурс] // Reuters. – 2015, 25 вересня. – Режим доступу : <http://www.reuters.com>.